

El Teleclub de Son Macià

Margalida Pujals i Mas

Introducció

Els teleclubs es crearen els anys seixanta -sota el control del govern franquista- per tal de dotar els nuclis amb menys recursos de la infraestructura necessària per ocupar el temps d'oci. Tenien com a finalitat “consegir una apertura cultural y a través de ella una “recuperación” de las gentes de estos pueblos a la vida nacional”¹. Els televisors -tal i com el propi nom indica- foren l'eix central d'aquestes associacions. Hem de tenir present que la televisió s'implantà molt tardanament a l'Estat espanyol i que, per tant, a finals dels anys seixanta eren poques les famílies que es podien permetre comprar un aparell que tan sols servia per entretenir. És per això que els teleclubs inicialment resultaren força atractius i gaudiren d'un notable èxit a la major part dels llocs on s'implantaren. Però no fou aquest l'únic element d'atracció. *La Red Nacional de Teleclubs* -RNT- proporcionava també alguns llibres, projectors cinematogràfics i equips de reproducció de so, entre d'altres, per tal d'atreure el major nombre possible de socis. Així, el teleclub oferia la possibilitat de gaudir de funcions teatrals i projeccions cinematogràfiques, tenir accés a un important fons bibliogràfic, assistir a vetllades musicals, conferències, excursions, visites culturals, competicions esportives, etc. A través d'aquestes reunions sovint sorgien grups d'acció a favor de la millora dels nuclis més desfavorits, per la qual cosa els teleclubs també foren mitjans de conscienciació social i de potenciació de la sociabilitat:

“ (...) *No se monta un teleclub para que la gente del pueblo vaya a él a ver la televisión, sino que se crea para que el pueblo disponga de un medio por el que pueda expresarse comunitariamente (...)*”².

Des del punt de vista quantitatiu, es pot considerar que l'èxit fou notable, ja que si el 1968 existien a l'Estat espanyol aproximadament 3.000 teleclubs, el 1971 la quantitat ascendí a 4.414 integrats a la RNT³. Aquesta entitat tenia com a finali-

1. Circular de la Delegació Provincial d'Informació i Turisme de Balears, 8 d'abril de 1968. Inventari de la documentació procedent de l'extingida Delegació Provincial de Cultura de Balears, caixa 198, Arxiu del Regne de Mallorca (ARM).

2. Subdirecció General d'Entitats i Convenis Culturals, p. 57. Delegació Provincial de Cultura, caixa 213, ARM.

3. LLORCA, Carmen: *Los teleclubs en España*, col. Temas españoles, núm. 511, Publicaciones españolas, Madrid, 1971, p. 5.

tats: aprovar la creació de nous teleclubs, subministrar els materials necessaris per al seu funcionament, elaborar un fitxer de dades amb tots els teleclubs existents, atendre les necessitats de millora dels locals, acordar les subvencions destinades a aquestes millores i elaborar els programes d'activitats que s'havien de dur a terme a tot l'Estat. A la vegada la RNT depenia de la Junta Central d'Informació, Turisme i Educació Popular -JCITE- i a partir de 1969 va comptar amb la participació d'assessors a cada província per tal d'assegurar el funcionament dels teleclubs d'acord amb el reglament.

La RNT tenia una Delegació Provincial a Balears, ubicada a Palma, que s'encarregà de gestionar els teleclubs de les illes. Els aspirants a delegats provincials havien d'assistir a un curset a Madrid on s'havien de declarar aptes en Educació Popular. Les delegacions provincials eren les encarregades de repartir i gestionar l'ús del material que des de Madrid es posava al servei dels teleclubs, ja que en alguns casos el material més car havia de seguir una ruta d'ús entre els teleclubs de les diferents localitats perquè no es disposava del pressupost suficient per cedir projectors de cinema, de diapositives o magnetòfons a cada teleclub.

L'organització dels teleclubs es pot definir com a piramidal: Junta Central, delegat provincial, Junta Directiva i monitor. Pel que fa a l'organització interna, tots els directius del teleclub havien de ser elegits entre els socis per un període de dos anys, excepte el monitor, mitjançant una assemblea general. Trimestralment s'havien d'enviar els programes d'actes a la Junta Central per tal que aquesta els aprovàs o rebutjàs segons s'adaptassin a les finalitats acordades. Una vegada realitzades les activitats, els teleclubs havien d'enviar una memòria a la Junta Central.

Per crear un teleclub era necessari disposar d'un local adequat cedit per un propietari -en algunes ocasions era l'Ajuntament, en altres l'Església i altres un particular-, redactar l'acta de constitució, elegir la Junta Directiva i proposar tres persones com a monitors, elaborar una llista de socis, disposar d'uns estatuts, fixar la quota de soci i enviar per triplicat la sol·licitud al delegat del Ministeri d'Informació, Turisme i Educació Popular a la província.

Hi hagué tres categories de teleclubs: local, comarcal i pilot. A les Illes Balears trobam les tres categories. Com a teleclub pilot tan sols funcionà el de Sineu, mentre que com a comarcals ho feren els de Sant Joan, Mancor de la Vall i Son Macià a Mallorca; el de Sant Mateu a Eivissa i el d'Alaior a Menorca. La resta foren teleclubs locals. En total, el nombre de teleclubs existents a les illes durant el període de funcionament d'aquestes entitats fou el següent:

MALLORCA	35
MENORCA	2
EIVISSA	8
FORMENTERA	2

Al terme de Manacor hi hagué dos teleclubs, el teleclub Ca Vostra i el teleclub de Son Macià. El teleclub Ca Vostra⁴ s'inaugurà a les festes de Sant Domingo de 1968 -el 3 d'agost-, a un local de la plaça del Convent⁵. Aleshores ja feia un any que funcionava el teleclub de Son Macià.

Orígens del teleclub de Son Macià

Son Macià, llogaret del terme de Manacor situat entre Fenalix, Manacor i Portocristo, format oficialment d'ençà de 1939, fou tradicionalment un nucli agrícol. A finals dels anys seixanta, emperò, va patir un canvi provocat pels 11 quilòmetres de costa i l'atracció creixent del sector turístic. El 1960, any en què arribà el telèfon a la vila, Son Macià tenia 157 habitants i se'ns presenta com un llogaret en perill a causa de les noves estructures socioeconòmiques que afectaven l'illa. Fou en aquest moment quan es decidí incorporar una oferta d'oci i cultura a la població per tal d'evitar un èxode greu de població. Fou així com el 1967 es va sol·licitar la creació d'un teleclub. La RNT no hi va posar cap inconvenient, ja que Son Macià gaudia de les condicions exigides per aquesta entitat, i es va donar l'alta al registre el 15 d'agost de 1967. Malgrat tot, emperò, la seva organització no possibilità el funcionament d'aquesta associació fins a l'any següent. De fet, el televisor, eina fonamental de qualsevol teleclub, no va arribar fins al juny de 1968:

“El domingo día 16, en el Aeropuerto, el Ministro de Información y Turismo hizo entrega de diversos receptores de TV a siete futuros Teleclubs de la isla, entre el que se cuenta uno en Son Macià. Recibieron el televisor el Párroco del Caserío, Rvdo. Bartolomé Fons Pascual; el Concejal Delegado D. Pedro Sureda y el Mtro. Nacional D. Pedro Garau, en presencia del alcalde de la ciudad y una comisión de vecinos de Son Macià. Se tiene en proyecto la inauguración solemne del Teleclub para el próximo otoño”⁶.

Aquesta entitat va haver d'omplir el buit cultural i recreatiu existent Son Macià amb l'organització d'activitats que reunissin a gran part de la població. Tal i com fou freqüent a Mallorca, el teleclub s'ubicà en un local cedit per l'Església. Poc a poc es va nodrir d'una biblioteca que va arribar a tenir 100 volums -a la qual s'hi afegí una part de la col·lecció anomenada “Biblioteca de RTVE”-, a més d'un tocadiscos i un televisor.

Tal i com s'ha esmentat anteriorment, per tal de facilitar el funcionament d'aquestes entitats, hi hagué tres categories de teleclubs: locals, comarcals i pilots. El teleclub de Son Macià va tenir categoria local fins el 1977, any en el qual fou designat com a comarcal.

Els teleclubs locals eren els més nombrosos. Quan aquests teleclubs necessitaven material complementari -projectors de cinema, projector de diapositives, tocadiscos, més llibres, pel·lícules pròpies, etc- els demanaven als teleclubs comar-

4. El primer president del teleclub Ca Vostra fou Domingo Muntaner García. DPC, caixa 197, ARM.

5. DPC, caixa 197, ARM.

6. *Perlas y Cuevas*, núm. 173, 29 de juny de 1968.

cals, que eren els encarregats de custodiar i distribuir el material més valuós de la RNT entre els teleclubs de la comarca⁷. El teleclub comarcal corresponent a Son Macià fins a 1977 fou el de Sant Joan⁸.

Organització del teleclub de Son Macià

Els teleclubs tenien una Junta Directiva que regia el seu funcionament. A ella li corresponia l'organització interna, la regulació de les quotes dels socis, els criteris d'admissió, la recerca i acondicionament del local, les relacions amb les autoritats locals, etc. A més, s'havia d'intentar que el teleclub tengués recursos propis a través de les quotes dels socis i les ajudes que poguessin aportar entitats de la província -Ajuntament, caixes d'estalvi, comerços, etc-. A més, la Junta Directiva admetia o denegava l'ingrés dels socis. Aquests tenien el dret d'assistir a la programació diària de televisió, utilitzar els llibres de la biblioteca, i participar en els concursos, conferències i altres activitats organitzades pel teleclub. Per contra, es podia perdre la condició de soci per faltar al respecte a algun membre de la Junta Directiva, per provocar aldarulls al local del teleclub o per mala conducta en general.

Pel que fa al teleclub de Son Macià, la primera Junta Directiva de la qual tenim constància és la de 17 de juny de 1972⁹:

NOM	CÀRREC	EDAT	PROFESSIÓ
Antoni Sureda Llinàs	President	45	Agricultor
Guillem Pont Ballester	Vicepresident	23	Mestre
Gabriel Riera Gomila	Secretari	22	Fuster
Mn. Pere Fons Pascual	Monitor	34	Capellà
Maties Nicolau Nicolau	Monitor	18	Contable
Andrea Pont Febrer	Tresorer	16	-
Pere Llinàs Barceló	Vocal	30	Agricultor
Sebastià Llinàs Barceló	Vocal	36	Agricultor
Francisco Vaquer Sitges	Vocal	39	Electricista
Joana Gomila Durán	Vocal	18	-
Catalina Sureda Fons	Vocal	16	Estudiant
Pere Durán Ribot	Vocal	39	Agricultor

Podem observar que en aquesta Junta Directiva la major part dels membres eren menors de 35 anys; aquest fou un fet freqüent ja que els teleclubs eren sobretot centres d'esbarjo i sociabilitat encarregats d'ocupar el temps lliure. Per tant, no és estrany que bona part de la seva massa social estàs formada majoritàriament per

7. El 1972 tenien la categoria de teleclubs comarcals els de Manacor de la Vall, i Sant Joan; el 1976 se'ls afegí el del Port de Sóller.

8. El teleclub de Sant Joan fou inaugurat el 15 de desembre de 1968. Es va crear a iniciativa d'un grup de pagesos joves de l'*Hermanad Sindical de Labradores y Ganaderos* de Sant Joan.

9. DPC, caixa 201, ARM.

joves, ja que aquest és el grup que disposa de més hores lliures al dia. Així i tot, emperò, no podem menysprear la presència d'adults que aportaven el seny i l'organització al teleclub. De fet, la RNT va preveure la necessitat d'organitzar activitats destinades a un públic amb edats molt diferents, per la qual cosa es va recomanar la distribució de les activitats en funció de l'edat del públic. Així, es va considerar que els nins assistirien al teleclub sobretot els caps de setmana¹⁰, els majors sobretot hi assistirien els capvespres, mentre que els joves i adults eren el públic menys previsible ja que el ventall horari d'hores lliures era major. A més, s'observa el baix nivell educatiu dels membres de la Junta Directiva, fet que fou freqüent als teleclubs mallorquins, ja que sovint els únics membres amb estudis eren els monitors.

La figura clau del teleclub fou el monitor, ja que sovint l'activitat del teleclub depenia de la major o menor disponibilitat de les persones que ocupaven aquest càrrec, normalment mestres nacionals o clergues. Per tal de formar-se dins uns criteris unitaris, els monitors havien d'assistir periòdicament a diferents cursos formatius organitzats per la RNT a través de les assessories provincials.

En el cas que ens ocupa el monitor fou el capellà de la parròquia de Son Macià. Una vegada més, doncs, ens trobam un capellà com a principal monitor del teleclub. Els monitors sens dubte havien de ser persones d'empenta, ja que sovint havien de lluitar contra la rutina, el formalisme i l'aïllament que amenaçava alguns teleclubs. Havien de ser animadors culturals i educadors, per la qual cosa no resulta estrany que la major part d'aquests càrrecs fossin ocupats per mestres nacionals i capellans -ambdues professions estretament lligades a l'educació-. Hem de tenir present que als anys seixanta i principis dels setanta uns i altres gaudien de molt bona reputació entre els nuclis rurals, ja que formaven part de la petita èlit local amb estudis.

L'altra figura clau en el desenvolupament del teleclub fou el president. Aquest s'encarregava de convocar i presidir les sessions de l'Assamblea General i de la Junta Directiva i, si era necessari, havia de desempatar en una segona votació. A més, era el representant de l'entitat a tots els actes. Era elegit per un període mínim de quatre anys per l'Assamblea General. A Mallorca ens trobam que aquest càrrec fou ocupat sovint per clergues, mestres o persones que tenien cert reconeixement entre la comunitat on es creava el teleclub.

Professió dels monitors dels teleclubs el 1972 a Mallorca

PROFESSIONS	NÚMERO
Capellans	12
Mestres d'escola	10
Pagesos	9
Estudiants	7
Funcionaris	2
Altres	2
TOTAL	42

10. És per això que les sessions de cinema infantil -sovint de dibuixos animats- s'oferien els dissabtes horabaixa i els diumenges.

Per tal d'unificar els criteris de funcionament i coordinar activitats conjuntes, els teleclubs mallorquins celebraren reunions periòdicament. A tall d'exemple, el maig de 1976 se celebrà una trobada de teleclubs organitzada a Sant Joan al Santuari de la Consolació. En aquesta trobada els socis dels teleclubs de la comarca -Sant Joan, Ariany, Colònia de Sant Pere, Santa Margalida, ses Salines, Son Valls, Montuïri i Randa- visitaren la possessió dels Calderers i assistiren a un concert de la Coral de Sant Joan; mentre, els directius aprofitaren per organitzar futures activitats conjuntes¹¹.

Activitats del teleclub de Son Macià

L'element humà del teleclub se'ns presenta com a bàsic per al seu desenvolupament, ja que aquest era en primer lloc una reunió de veïns d'una mateixa localitat que es reunien voluntariament i regularment per a compartir inquietuts. Però també era important l'element material. Des del moment en el qual es constituïa un teleclub, el Ministeri d'Informació, Turisme i Educació Popular aportava un televisor i una subvenció econòmica per a l'acondicionament del local, compra de mobiliari i llibres¹².

Pel que fa a les activitats desenvolupades pel teleclub de Son Macià, ens trobam que una de les principals fou el cinema -la qual cosa no és d'estranyar si tenim present que l'accés a les sales de projecció era molt difícil, ja que eren pocs els que tenien cotxe propi i el transport públic era deficient-. El 1972 realitzaren onze projeccions de films que comprenien gairebé tots els gèneres. Els films projectats aquest any foren els següents¹³:

27 de febrer: *Los derechos de la mujer*
 19 de març: *Los amantes de Verona*
 26 de març: *El delito*
 30 d'abril: *Mujercitas*
 24 de setembre: *El sabor de la vida*
 1 d'octubre: *Tarzán: rebelión en la jungla*
 22 d'octubre: *Ganster 70*
 24 d'octubre: *Testigo ocular*
 29 d'octubre: *Europa canta*
 19 de novembre: *Mercenarios del Congo*
 26 de novembre: *Sepultura para un forajido*

Inicialment empraren el projector del teleclub de Sant Joan, ja que el pressupost de la RNT no permetia dotar d'un projector cada teleclub i aquest, com a

comarcal, en custodiava un¹⁴. El cinema, juntament amb el teatre, fou una de les activitats més subvencionades des de la RNT, per la qual cosa suposava un entreteniment força assequible que gaudia de gran acceptació entre la població de totes les edats. La major part del pressupost quedava cobert per les subvencions de la RNT i les aportacions d'entitats i particulars. Aquest fet contribuï que es poguessin fer projeccions mensuals quan el cost de material de projecció i lloguer de films era considerablement elevat si el comparem amb altres activitats.

El teleclub també va destacar com a organitzador de setmanes culturals i de les festes locals i nadalenques del llogaret. Així, tenia l'oportunitat de donar-se a conèixer a la localitat i captar nous socis. Cal fer esment, emperò, que la major part de les despeses ocasionades per aquests motius foren subvencionades per l'Ajuntament, la Parròquia i la RNT, per la qual cosa el teleclub es convertia en l'organitzador i dinamitzador d'unes festes que sense la seva existència haurien estat de responsabilitat municipal. En aquestes festes sovint participaven grups de teatre i corals d'altres teleclubs illencs, sobretot els de Sant Joan i Sineu, ambdós grups teatrals de prestigi entre els teleclubs. La tasca social del teleclub fou important, ja que també cal esmentar que, amb motiu de la construcció d'una nova església a Son Macià¹⁵, el teleclub organitzà nombroses festes i sortejos¹⁶ per tal de recollir l'ajuda econòmica necessària per a dur a terme les obres¹⁷. Fins i tot s'avançaren les dades de les festes patronals el 1972 perquè era urgent la recollida de diners¹⁸. I, poc abans de la seva desaparició, el 1977, el teleclub destinà part del seu pressupost a combatre una plaga de rates¹⁹.

Les classes nocturnes, normalment d'idiomes, també ocuparen bona part del pressupost. Les classes nocturnes d'anglès i de mallorquí denoten l'interès creixent per una llengua que s'anava convertint en una eina de treball necessària en el creixent sector turístic -l'anglès- i l'interès per la llengua pròpia tan rebutjada i menyspreada pel règim franquista.

Hem de tenir present que una localitat eminentment agrícola reduïa considerablement el temps d'oci respecte d'altres més industrials que estaven condicionades per l'horari de les fàbriques. També -com s'ha esmentat abans- a finals dels anys seixanta, bona part de la població va desviar la seva activitat cap al turisme de les cales Murada, Domingos, Antena i sa Romaguera, fet que condicionà amb bona part l'horari d'activitats del teleclub, que havia d'atendre la demanda creixent de classes d'idiomes en horari nocturn.

14. Sovint ens trobam que els teleclubs tan sols tenien tocadiscos a més del televisor indispensable. El tocadiscos va arribar a Son Macià el 1970. De fet, a una circular de la RNT es feia saber que tan sols era material indispensable el televisor, la microbiblioteca i el tocadiscos. DPC, caixa 202, ARM.

15. Aquestes obres començaren el 29 de juny de 1970 a les terres d'una possessió de la família Mayol. *Manacor*, 20 de juny de 1970.

16. *Manacor*, 2 d'octubre de 1971, p. 3.

17. *Manacor*, 2 d'octubre de 1971, p. 3.

18. *Manacor*, 17 de juny de 1972, p. 4.

19. DPC, caixa 205, ARM.

11. *Diario de Mallorca*, 6 de maig de 1976, p. 22.

12. En molts casos les subvencions es demanaven després de realitzar l'activitat i s'aportaven els justificants de les despeses per tal d'evitar informes fraudulents.

13. DPC, caixa 201, ARM.

Les conferències també ocuparen bona part de la programació d'aquest teleclub. En aquest cas l'Ajuntament i la RNT es feien càrrec de gairebé el 90% del cost²⁰.

El discoforum, les diapositives i els cursets eren activitats de poca despesa que es convertien en un complement del calendari d'activitats programades ja que el pes es concentrava en altres iniciatives. També resultaren interessants les desfilades de moda i els concursos organitzats per sanejar l'economia del teleclub, ja que els costos eren elevats i els pressupostos molt limitats.

Cal destacar la participació a concursos nacionals: el desembre de 1972, Catalina Sureda Fons, soci i membre de la Junta Directiva del Teleclub, va guanyar un dels 10 premis de l'apartat "*Acertijo Cultural*" d'un concurs de la JCITE, que consistia en una Enciclopèdia Històrico-Antològica de les obres més famoses en llengua castellana formada per 10 volums²¹. L'Ajuntament i Sa Nostra sovint col.laboraren econòmicament en l'organització dels concursos.

La bona acceptació del teleclub entre la població engrescà els socis a formar també un grup de teatre que es començà a perfilar cap al 1970 per tal de poder actuar a altres localitats i poder així augmentar el fons econòmic del teleclub, que era molt ajustat²². Per això, es programà que, de cada actuació, un 70% de la recaptació havia de ser per a ells i un 30% per al teleclub de la localitat on actuassin. A tall d'exemple, un dels èxits del grup teatral del teleclub fou la representació de l'obra de Lluís Segura "Una temporada a ca sa Dida". Els assajos començaren el mes de febrer i l'obra s'estrenà el juny -dies 27,28 i 29- sota la direcció de Guillem Puerto Morey al saló parroquial²³. L'èxit d'aquesta companyia es confirmà amb les actuacions realitzades arreu de l'illa. Aquesta obra fou representada el mateix any a Cas Concos i a Calonge -llogaret del municipi de Santanyí-, a Son Valls, etc. La darrera representació d'"Una temporada a ca sa Dida" es féu per Nadal, acompanyada d'un concert del grup musical mixt del teleclub i del duet *Jormans*²⁴.

El grup de teatre suposava una important despesa centrada en els decorats i vestuari de la companyia; aquest fet feia que el teleclub hagués de destinar una part important del pressupost a cobrir aquestes despeses. La importància d'aquesta activitat recreativa, cultural i promocional, va fer que entitats com Sa Nostra contribuïssin notablement a atendre les despeses que ocasionava el manteniment d'un grup de teatre²⁵.

També foren freqüents les excursions organitzades conjuntament amb altres teleclubs de la comarca. Periòdicament, un teleclub s'encarregava de l'organitza-

ció i oferia un lloc atractiu del seu terme com a motiu de l'excursió. A tall d'exemple esmentarem que l'abril de 1975 s'organitzà una pujada a l'ermita de Betlem organitzada pel teleclub de la Colònia de Sant Pere, a la qual assistiren membres dels teleclubs de Son Macià, Ariany, Sant Joan i la Colònia. A més, també hi participà l'Assessor Provincial, Jacinto Ismael Pérez García²⁶.

Com a mitjà de difusió de les seves activitats, els teleclubs podien confeccionar les seves pròpies revistes i bolletins, i també participar a la revista *Teleclub* -de caràcter estatal- de manera gratuïta. Pel que fa a les revistes confeccionades dins el propi teleclub, hem d'assenyalar que aquestes no foren molt freqüents a causa de la manca de pressupost que sovint patiren aquestes entitats. De fet, sovint es tractà de fulls mecanografiats, escrits en paper de poca qualitat, amb articles de qüestionable valor periodístic, encara que hi ha excepcions que demostren certa voluntat de convertir el bolletí en una eina seriosa de reivindicacions. El teleclub de Son Macià va tenir una publicació pròpia, de la qual es publicaren quatre números el 1974.

La desaparició del teleclub de Son Macià

Els teleclubs varen anar perdent progressivament la seva raó de ser a mesura que l'Estat espanyol anava desenvolupant-se. Amb l'arrelament progressiu del televisor a les cases particulars i la possibilitat creixent de disposar d'un vehicle propi a cada família, el teleclub deixà de ser l'únic centre d'oci disponible. A més, l'evolució econòmica de l'Estat i la introducció massiva del turisme canvià els hàbits de vida de moltes persones.

Pel que fa a les Balears, disposam d'un informe de l'assessoria provincial que explica la situació dels teleclubs de l'arxipèlag l'1 d'octubre de 1978. En aquest informe s'indica que els teleclubs de Sineu, Sant Joan, Mancor de la Vall, es Cubells -Eivissa-, Son Macià, Costitx, Colònia de Sant Pere, s'Arracó, Santa Agnès -Eivissa-, Sant Mateu -Eivissa-, Fornalutx, Ariany, ses Salines, la Real, Santa Eugènia i Sant Agustí -Eivissa- funcionaven bé; mentre que els de Ruberts, Lloret, Port de Sóller, Son Valls, Alaior -Menorca- i Estellencs funcionaven regular; i els de la càtedra ambulant de la Secció Femenina, Sant Joan -Eivissa-, Sant Antoni -Eivissa-, Sant Carles -Eivissa-, Sant Joan Baptista -Eivissa-, Randa, Valldemossa, Pina, Sant Miquel -Eivissa-, Sant Ferran -Formentera-, Manacor, Lluç, Petra, Maria de la Salut, ses Bieles, Biniali, Santa Margalida, Sant Lluís -Menorca- i *La Esperanza* ja no funcionaven²⁷.

Ja durant la democràcia, a través d'una Ordre Ministerial del 31 de gener de 1978, els teleclubs varen passar a dependre del Ministeri de Cultura, concretament de la Subdirecció General de Difusió Cultural. D'aquesta manera, passaren d'un organisme autònom -JCITE- a una direcció general del Ministeri, i assumiren la categoria de secció. A partir d'aquesta data s'establí el marc legal per a la creació

20. El 1974 es realitzà un cicle de conferències sobre orientació sexual impartides per Arnau Company i Jaume Santandreu -metge i capellà respectivament-. DPC, caixa 196, ARM.

21. DPC, caixa 201, ARM.

22. Abans de la creació del grup de teatre del Teleclub eren els nins i nines de l'Escola Nacional de Son Macià els que representaven alguna comèdia.

23. *Manacor*, 11 de juliol de 1970, p.2.

24. *Manacor*, 26 de setembre de 1970, p. 7.

25. El 1977 el pressupost destinat a teatre eren 77.000 pessetes. DPC, caixa 205, ARM.

26. *Diario de Mallorca*, 4 d'abril de 1975, p. 16.

27. DPC, caixa 214, ARM.

a la Part Forana de centres culturals, la qual cosa va implicar que progressivament els teleclubs s'anassin reconvertint en aquestes entitats. Segons el Ministeri de Cultura aquesta reconversió era necessària:

*“Las nuevas circunstancias que han originado el tremendo despertar cultural a que estamos asistiendo, a lo que no es ajeno el Ministerio de Cultura, aconsejando introducir una serie de variables en el tratamiento que hasta ahora se venía dando a los Teleclubs y Aulas de Cultura. Un organismo dedicado a las tareas culturales debe gozar de personalidad jurídica y total independencia, así como de todas las ventajas de carácter económico y funcional que esta condición entraña (...)”*²⁸.

Aquesta necessitat de reconversió s'explica a través d'una sèrie de canvis que transformaren l'entramat sociocultural espanyol. El II Pla de desenvolupament havia previst la creació de 5.000 teleclubs a l'Estat espanyol. Això suposà un augment desmesurat d'aquestes associacions provocant una situació de saturació important. El que en un principi va néixer sota la voluntat de grups de gent amb empenta, recolzats per l'Administració pública, es va convertir en una situació lluny de qualsevol model sorgit a priori. L'extensió de la xarxa de teleclubs va convertir en deficitària l'actuació del Ministeri d'Informació, Turisme i Educació Popular en primer lloc i el de Cultura després. L'augment de necessitats provocat per l'augment de teleclubs no fou paral·lel al creixement dels pressupostos de tal manera que la RNT va veure superades les seves expectatives. Així, els teleclubs sovint es convertiren en centres sense activitat -provocat bé per la manca de subvencions, bé per la deixadesa del personal directiu- que anaren perdent la capacitat d'atracció entre la població.

Si a finals dels seixanta la televisió era un mitjà d'entreteniment reservat a les famílies acomodades -un dels motius pels quals varen néixer els teleclubs-, a finals dels setanta era un element més de la configuració de la llar. Per això els teleclubs necessitaven una reestructuració i un nou enfoc per tal de seguir essent atractius a la població. Ja no bastava oferir aparells com la televisió o el tocadiscos, era necessari cercar una oferta d'oci alternativa.

Encara que a Mallorca la major part dels teleclubs sofriren la reconversió en centres culturals, a la península fou freqüent la seva desaparició provocada per una pèrdua de població de nuclis molt endarrerits que féu inútil l'existència de centres d'aquest tipus.

Segons l'Ordre de 28 de setembre de 1978, es va regular la creació de centres culturals. Les associacions que es volien adherir en aquesta Ordre havien d'enviar a la Direcció General de Difusió Cultural del Ministeri de Cultura, a través de la Delegació Provincial, una memòria explicativa de les activitats que volien dur a terme delimitant l'àmbit territorial que abraçarien.

Tal i com havia succeït amb la creació dels teleclubs, l'Estat podia contribuir al finançament de les despeses per acondicionament del local, mobiliari i subven-

cions per diverses activitats culturals. Cada centre tendria una Junta Rectora i un director elegit pel Director General de Difusió Cultural a través del Delegat Provincial corresponent. El finançament seguiria essent a través de les quotes dels socis, donatius i subvencions.

En una circular del Ministeri de Cultura datada el 26 de setembre de 1978, es demanà que s'enviàs una relació dels teleclubs i aules de cultura existents a l'illa per tal de procedir a l'extinció d'aquests i la seva adaptació a la nova fórmula.

La situació i el funcionament dels teleclubs havia començat a ser deficitari i es feia necessari un canvi. De fet, segons un informe d'octubre de 1978, els teleclubs de la Càtedra Ambulant de la Secció Femenina, Randa, Valldemossa, Pina, Manacor, Lluc, Petra, Maria de la Salut, Ca ses Bieles, Biniali, Santa Margalida i La Esperanza ja no realitzaven activitats i els de Ruberts, Lloret, Son Valls i Estellencs funcionaven malament i es feia necessari un canvi²⁹.

Aquesta conversió dels teleclubs en centres culturals va dur molts problemes, ja que foren freqüents els casos en què es va haver de remetre la documentació diverses vegades perquè mancaven documents o no s'havien emplenat adequadament³⁰. A Mallorca, la major part dels teleclubs conservaren la denominació i tan sols canviaren la paraula “teleclub” per “centre cultural”. Alguns locals foren cedits per l'Ajuntament i d'altres per l'Església. En el darrer cas, l'Església continuava exercint poder sobre els centres tal i com s'indica a l'acte de cessió d'alguns locals annexos a la parròquia de Son Macià: “(l'Església) *llevará el oportuno control en cuanto a horarios y conducta en sus actividades, a fin de no causar molestias ni herir la sensibilidad del vecindario*”³¹.

Tal i com ja hem esmentat, el 1976 l'activitat del teleclub de Son Macià començà a minvar³². Així ho féu constar Josep Estelrich -president del teleclub de Sant Joan- en una carta:

*“(...) Otro que parece languidecer ultimamente es el de Son Massià, pues algunos domingos vienen jóvenes de aquel caserío para pasar la tarde en nuestro local [el local del teleclub de Sant Joan], al tiempo que han informado de haber salido ciertas incompatibilidades entre el actual cura (el local es de la parroquia) y los directivos, sobretudo al no tolerar los bailes y audiciones de música moderna. Hay que decir que el referido cura es ya de edad avanzada, lo que hace más comprensible tal intolerancia (...)”*³³.

29. “Situación de los teleclubs de la provincia al 1 de octubre de 1978”, RNT, caixa 200, ARM.

30. Els centres de Son Valls, Establiments, Ariany, Son Macià, Costitx i Santa Margalida -Hero-, entre d'altres, varen veure retardada la seva conversió per motius burocràtics.

31. Acta de cessió dels locals parroquials de Manacor per tal d'instal·lar-hi el Centre Cultural de Son Macià. 20 d'octubre de 1981, caixa 206, ARM.

32. El 24 d'abril de 1976 es constituí la següent Junta Directiva: Gabriel Pascual -president-, Pere Duran -vicepresident-, Joan Gomila -monitor-, Catalina Sureda -secretària-, Nadal Gomila -tresorer-, Cosme Pila -delegat de la revista i d'excursions-, Francesc Vaquer -delegat d'esports-. DPC, caixa 202, ARM.

33. Carta de Josep Estelrich, president del teleclub de Sant Joan, dirigida a l'assessor provincial, 28 de gener de 1977. DPC, caixa 199, ARM.

28. DPC, caixa 202, ARM.

Aquest text reflecteix un dels problemes freqüents en el si dels teleclubs. Hem de pensar que els locals que eren freqüentats i dirigits per una majoria de gent jove sovint topaven amb l'oposició del capellà que havia de vetllar per la correcció moral dels actes que se celebraven al teleclub. Al marge d'aquest fet anecdòtic, el balanç econòmic del teleclub per a l'any 1976 no fou negatiu³⁴. Malgrat tot, emperò, la necessitat de renovar i augmentar el material i mantenir en bones condicions el local incrementà progressivament les despeses del teleclub fins a la seva desaparició³⁵.

El 16 de febrer de 1977, sota la presidència de Francesc Vaquer³⁶, i ja en un moment molt tardà pel que fa a la vida dels teleclubs, fou elevat a la categoria de comarcal. Aquest nou president intentà revifar l'activitat del teleclub organitzant concerts i vetllades culturals amb la presència de persones conegudes del món de la cultura illenca, a més de continuar amb les projeccions cinematogràfiques³⁷. En aquest sentit és significatiu el següent quadre que ens indica el pressupost del teleclub per al primer trimestre de 1977³⁸:

ACTIVITAT	PRESSUPOST	APORTAT PEL TC.	APORTAT PER ALTRES	APORTAT PER LA RNT
Setmanes culturals	30.000	10.000	5.000 (CITE)	15.000
Conferències	14.000	4.000	5.000 (Ajuntament)	5.000
Cinema	10.000	5.000	5.000 (socis)	5.000
Teatre	24.000	10.000	-	14.000
Esport	35.000	-	15.000 (Caixa Estalvis i Ajuntament)	20.000
Festes Nadal	15.000	5.000	10.000	-
Festes patronals	40.000	10.000	20.000 (Hermandad i Ajuntament)	10.000
Cursets	5.000	-	5.000 (CITE)	-
Classes nocturnes	36.000	-	5.000 (Hermandad)	15.000
Pla desratització	50.000	10.000	25.000 (Hermandad i Ajuntament)	15.000

34. El 1976 el teleclub va ingressar 40.420 pessetes, mentre que les sortides foren de 25.227 pessetes. DPC, caixa 205, ARM.

35. El 1977 les despeses foren de 346.000 pessetes i els ingressos suposaren tan sols l'entrada de 335.000 pessetes. DPC, caixa 205, ARM.

36. La Junta Directiva constituïda el 3 de juliol de 1977 estava formada per: Francesc Vaquer -president i delegat d'esports-, Pere Duran -vicepresident i delegat de teatre-, Joan Gomila -monitor-, Catalina Barceló -secretària-, Nadal Gomila -tresorer-, Cosme Oliver -delegat de la revista i d'excursions-, Miquel Febrer -delegat de Cultura-. DPC, caixa 202, ARM.

37. A tall d'exemple, tenim constància del projecte de convidar Maria del Mar Bonet a una vetllada musicocultural al teleclub el 1977; i pel que fa a les projeccions cinematogràfiques, el pressupost per al segon semestre fou de 24.000 pessetes. DPC, caixa 196, ARM.

38. DPC, caixa 205, ARM.

El 1977 el teleclub de Son Macià, al projecte de pressupost que s'enviava anualment a la RNT, preveia uns ingressos aproximats de 19.000 pessetes (17.000 en concepte de quota dels socis i 2.000 recaptades amb l'entrada a les comèdies de teatre). En canvi, les despeses ascendien a 57.500 pessetes en concepte de llum, desperfectes de mobiliari, avaries de la televisió, compra de discos, compra de llibres, pagar la dona de la neteja, material per a la revista del teleclub, material per al grup de teatre i pagament dels altaveus³⁹. Aquests projectes no tenien en compte les activitats que havien de dur a terme, que posteriorment s'acordaven en reunions de la Junta Directiva i s'enviaven els informes a la RNT amb les corresponents peticions de subvenció.

Obligat per la llei, el teleclub de Son Macià inicià els tràmits per a convertir-se en Centre Cultural. La reconversió fou lenta, i el gener de 1980, d'acord amb les noves lleis, aquest teleclub es transformà en Centre Cultural, "hereu i continuador de l'organisme i de les activitats del fins ara nomenat Teleclub"⁴⁰. Es redactaren els nous Estatuts -utilitzant com a llengua el català- i es proclamà una nova Junta Directiva⁴¹. La seu social fou la mateixa, uns locals annexos a la parròquia, de 378 m2, amb un solar sense edificar de 67'5 m2.

L'antic monitor va rebre el nom d'animador i s'afegiren a la Junta Directiva vocals especialitzats -cultura, excursionisme i joventut-. Es va obrir amb la base econòmica de l'antic teleclub, que consistia en una biblioteca de 900 volums, dos tocadiscos i alguns mobles⁴². Els recursos econòmics sorgiren de les quotes dels socis, els donatius, les subvencions i els guanys en la celebració d'activitats especials.

El president fou Antoni Sureda Llinàs -antic regidor de l'Ajuntament de Manacor, president de l'Associació de Pares del Col·legi Nacional i membre de la Cambra Agrària- i el director del centre el rector Pere Orpí Ferrer⁴³.

Així es posava, doncs, el punt i a part a l'existència del teleclub de Son Macià.

Fonts utilitzades

- Arxiu de la Delegació Provincial de Cultura de Balears (Arxiu del Regne de Mallorca), caixes 196, 198, 199, 200, 201, 202, 205, 206, 213 i 214.

Publicacions:

- *Manacor* (1970-1972)
- *Perlas y Cuevas* (1968-1972)
- *Diario de Mallorca* (1970-1978)

Bibliografia

- DÍAZ, Elías: *Pensamiento español en la era de Franco* (1939-1975), Editorial Tecnos, Madrid, 1983.
- LÓPEZ RIOCEREZO, José María: *La televisión nuevo método de enseñanza*, Edicions Studium, Madrid, 1966.
- LLORCA, Carmen: *Los teleclubs en España*, col. Temas españoles, núm. 511, Publicaciones españolas, Madrid, 1971.

39. DPC, caixa 205, A.R.M.

40. Article primer dels Estatuts del Centre Cultural "Son Macià", 5 de febrer de 1979. DPC, caixa 202, ARM.

41. Els Estatuts es redactaren en català i s'assenyalà com una de les finalitats del centre la difusió dels valors culturals, lingüístics i folklòrics propis de les Balears. Estatuts del Centre Cultural "Son Macià", 5 de febrer de 1979. DPC, caixa 202, ARM.

42. El pressupost de 1980 fou de 900.000 pessetes. DPC, caixa 202, ARM.

43. DPC, caixa 202, ARM.